

הצעת מחקר - ספרנים בעידן הדיגיטלי

מבוא

העידן הדיגיטלי הביא עמו תמורות רבות לחברה האנושית. אחת התמורות באות לידי ביטוי בעולם הספרנות והמידענות. הספריות משנות את הצורה שלהן והופכות להיות יותר אלקטרוניות ופחות תלויות במיקום גיאוגרפי. לתמורה זו השלכות רבות ואחת מהן, אשר עומדת במרכז עבודה זו, היא ההשלכה של התופעה מבחינת תפקיד הספרנים. הספרנים נדרשים לביצוע פעולות רבות יותר ושונות מאשר הספרנים בעבר. לסוגיה זו היבטים שונים ואני אנסה במחקר זה לבחון את השינויים של תפקיד הספרנים, לפי התפיסה הסובייקטיבית של הספרנים עצמם. כלומר, עבודה זו לא תבקש לנתח את השינויים עצמם, אלא את השינויים הקיימים רק לפי התפיסה של הספרנים עצמם.

שאלת המחקר של העבודה תהיה:

כיצד תופסים הספרנים את תפקידם בעידן הדיגיטלי?

חשיבות המחקר היא בתיאור של המציאות הקיימת לפי נקודת המבט של אלו אשר צריכות לחיות את המציאות הזו ולתפקד לנוכח אותה המציאות. אם נוכל להבין כיצד הספרנים רואים את התפקיד שלהם בעידן הנוכחי נוכל לעמוד גם על המאפיינים של התופעה וגם על דרכים שבהם נוכל לשפר את תפקיד הספרן ולייעל אותו. מחקרים מן הסוג הזה נערכו במקומות שונים בעולם אולם יש צורך לערוך מחקר עדכני כזה בישראל כדי לעמוד על ההשלכות של התופעה במדינה ועקב כך בירור של דרכים שבהם נוכל לייעל את הדרך שבה המערכת פועלת.

רקע תיאורטי

מקצוע הספרנות או המידענות נועד ליצור אנשי מקצוע אשר יכולים לנווט בין מקורות ידע רבים לאתר ולשלוף את המידע הדרוש להם תוך שימוש במערכות מידע ושיטות חיפוש מתקדמות. ראשית התפקיד הזה הוא עתיק מאוד. ספריות הם המקום שבו נאספו ונאספים ספרים ומקורות מידע שונים, במטרה לשמור אותם למען

שימוש עתידי. הם שומרות את הידע האנושי אשר הצטבר במשך השנים ומאפשרות למשתמשים שונים לגשת בצורה יעילה ומהירה לידע הזה.

הספריות הראשונות הוקמו כבר לפני אלפי שנה כאשר הספריות הידועות יותר היו הספרייה של אשורבניפל במסופוטמיה כמו גם הספרייה המפורסמת של אלכסנדריה במצרים, בשלב מאוחר יותר. לאחר תקופת שקיעה שבה הספריות איבדו את מקומן החשוב בחברה, חלה תמורה בעקבות הרנסאנס (Krasner-Khait, 2010). במהלך המאה ה-18 הוקמו הספריות הציבוריות הראשונות אולם הספרייה הראשונה שתפקדה בתור ספרייה ציבורית במלוא מובן המילה הייתה הספרייה הציבורית של ניו המפשייר בארצות הברית. מגמה זו תפצה תאוצה וכיום קיימות ספריות רבות מאוד ברחבי העולם (Krasner-Khait, 2010).

עידן המחשבים והאינטרנט הביא לכך שמחשבים נכנסו לשימוש בספריות עוד לפני שהם חדרו אל השוק הפרטי. המחשבים שימשו לצורכי קטלוג של הספרים ושל פרטי המידע השונים והרבים של הספרייה (Krasner-Khait, 2010). תקשורת המחשבים אפשרה קשרים בין הספריות השונות ובכך המידע יכול להיאגר בצורה טובה הרבה יותר מאשר בעבר. מתחילת שנות השמונים החלו הספריות לעבור לקטלוג ממוחשב ולאפשר לציבור הרחב גישה לקטלוג ציבור מקוון (Krasner-Khait, 2010).

עם התמורה החשובה של הופעת האינטרנט החלה להתאפשר הגישה לקטלוגים דרך הרשת. ספריות החלו לצרף תכנים נוספים כמו הקלטות קוליות או קטעי ווידאו ובכך היכולת של הספרייה לספק נתונים החלה להיות יעילה יותר (Harris, 1999). ספריות רבות מספקות גישה לאותם חומרים ולרשת בכלל ובכך הם תורמים לצמצום הפער הדיגיטלי ומרחיבים את הידע אשר קיים בידי הציבור. ספריות החלו גם לרכוש גישה למאגרי מידע מקצועיים. כתבי העת האלקטרוניים הם הפכו להיות מקור מידע עיקרי ולעיתים כתבי עת שונים מפיצים את עצמם רק דרך הרשת ובצורה מקוונת. בכך יוצרים אוספים דיגיטליים אשר מעלים את קרנה של הספרייה (Harris, 1999).

ספרייה כזו במתכונת המודרנית שלה מכונה ספרייה היברידית כאשר המאפיין העיקרי של הספרייה ההיברידית או הדיגיטלית הוא קטלוג ממוחשב אשר מאחד בין פריטי מידע מסוגים שונים. היתרון העיקרי של קטלוג ממוחשב הוא חוסר התלות בין המקום הפיזי ובין צורת האחסון שלו (Hirtle, 2011).